

POLITYKA EKOLOGICZNA

Tomasz A. Winiarczyk

ekologia

- nauka o strukturze i funkcjonowaniu przyrody, zajmująca się badaniem oddziaływań pomiędzy organizmami a ich środowiskiem oraz wzajemnie między tymi organizmami

kierunki polityki ekologicznej

- racjonalizacja gospodarki energetycznej
- restrukturyzacja przemysłu
- zmniejszenie uciążliwości transportu
- racjonalizacja wykorzystania i zagospodarowania zasobów wodnych
- racjonalizacja wydobywania i użytkowania kopalin
- użytkowanie, ochrona, kształtowanie żywych zasobów przyrody

instrumenty polityki ekologicznej

- **środki prewencyjne**
 - tworzenie obszarów specjalnych ochronnych
 - wydawanie aktów określających dopuszczalne granice stężenia substancji zanieczyszczających wodę, glebę, powietrze
- **środki represyjne**
 - odpowiedzialność karna z rozdz. XXII Kodeksu karnego
 - grzywny w ramach Kodeksu wykroczeń
- **środki finansowo-prawne**
 - subwencje i fundusze ekologiczne
 - opłaty za korzystanie ze środowiska
 - administracyjna kara pieniężna za nieprzestrzeganie prawa
 - zróżnicowane stawki podatków i innych danin publicznych służące celom ochrony środowiska
- **system kontroli i monitoringu** (Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska)
- **edukacja ekologiczna i badania naukowe**

zielone miejsca pracy

- każdy rodzaj działalności zawodowej, który pomaga chronić środowisko i walczyć ze zmianą klimatu poprzez oszczędzanie energii i surowców, promowanie energii ze źródeł odnawialnych, ograniczanie odpadów i zanieczyszczeń oraz ochronę różnorodności biologicznej i ekosystemów

międzynarodowa polityka ekologiczna

- **Konferencja sztokholmska 1972:**
 - Deklaracja Konferencji Narodów Zjednoczonych w Sprawie Naturalnego Środowiska Człowieka z 1972 (tzw. deklaracja sztokholmska – 26 zasad)
 - Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych powołana 1972
- **Szczyt Ziemi 1992** – skrótowa nazwa Konferencji Narodów Zjednoczonych na temat Środowiska i Rozwoju:
 - Ramowa konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu
 - Agenda 21: katalog celów ochrony do realizowania w XXI wieku
 - Konwencja o zachowaniu różnorodności biologicznej
 - Deklaracja dotycząca kierunku rozwoju, ochrony i użytkowania lasów
- powołanie w 1990 **Europejskiej Agencji Środowiska** zajmującej się w UE monitorowaniem stanu środowiska naturalnego

neutralność klimatyczna

- pojęcie określające równowagę (zerowy bilans) między emitowanymi gazami cieplarnianymi, a ich składowaniem lub pochłanianiem przez zbiorniki wodne, lasy czy gleby
 - 2018 r. projekt długotrwałej strategii UE niskoemisyjnej pt.: „Czysta planeta dla wszystkich”
 - 2019 r. komunikat Komisji Europejskiej w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu, czyli strategii wzrostu bezpośrednio potwierdzającej cel w postaci osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.
 - cel unijny to ograniczenie emisji netto gazów cieplarnianych o minimum 55% do 2030 r. w porównaniu z poziomem obserwowanym w roku 1990

Bardziej ambitne cele klimatyczne UE na lata 2030 i 2050

Zmniejszenie do 2030 r. emisji gazów cieplarnianych o 50-55 % do 2030 r. w stosunku do roku bazowego 1990 r. i osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r.

Dostarczanie czystej, taniej i bezpiecznej energii

Wprowadzenie granicznego podatku węglowego

Budowa i renowacja w sposób oszczędzający energię i zasoby

Trzykrotne zwiększenie wskaźnika renowacji budynków (obecnie wynosi on 1%) w sposób oszczędzający energię i zasoby

Niepozostawianie nikogo w tyle (sprawiedliwa transformacja)

Wspieranie zmian w regionach najbardziej uzależnionych od paliw kopalnych

Ochrona i odbudowa ekosystemów i bioróżnorodności

Działania mające na celu walkę z zanieczyszczeniem gleby i wody, a także wdrożenie nowej strategii leśnej

Zerowy poziom emisji zanieczyszczeń na rzecz nietoksycznego środowiska

Redukcja emisji zanieczyszczeń toksycznych do zera do 2050 r. w ramach nowej strategii chemicznej „środowiska wolnego od toksycznych substancji”

Zmobilizowanie przemysłu na rzecz czystej gospodarki o obiegu zamkniętym

Zrównoważona polityka produktowa związana z wytwarzaniem produktów przez przemysł - zmniejszenie ilości zużywanych materiałów pochodzących z recyklingu

„Od pola do stołu”: sprawiedliwy, zdrowy i przyjazny środowisku system żywnościowy

Znaczne ograniczenie stosowania chemicznych pestycydów, nawozów i antybiotyków

Wspieranie badań naukowych i pobudzanie innowacji

35% unijnych środków na B+R przeznaczonych ma zostać na rozwiązania przyjazne dla klimatu

Szybsze przejście na zrównoważoną i inteligentną mobilność

Ograniczenie do 2030 r. emisji z samochodów osobowych o 55% oraz emisji z samochodów dostawczych o 50%, a także zerowa emisja z nowych samochodów osobowych do 2035 r.

prawodawstwo ekologiczne w Polsce

☐ art. 5 Konstytucji:

Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

☐ art. 74 Konstytucji:

1. Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.
2. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych.
3. Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska.
4. Władze publiczne wspierają działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

☐ art. 82 Konstytucji:

Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

podstawowe akty normatywne

USTAWA z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska

- Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju, a w szczególności:
 - 1) zasady ustalania:
 - a) warunków ochrony zasobów środowiska,
 - b) warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska,
 - c) kosztów korzystania ze środowiska;
 - 2) obowiązki organów administracji;
 - 3) odpowiedzialność i sankcje.

USTAWA z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko

- Ustawa określa:
 - 1) zasady i tryb postępowania w sprawach:
 - a) udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie,
 - b) ocen oddziaływania na środowisko,
 - c) transgranicznego oddziaływania na środowisko;
 - 2) zasady udziału społeczeństwa w ochronie środowiska;
 - 3) organy administracji właściwe w sprawach, o których mowa w pkt 1.

podstawowe akty normatywne

- ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
- ustawa z dnia z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach
- ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi
- ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach

Formy ochrony przyrody

1) parki narodowe;

Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1 000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

2) rezerваты przyrody;

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

3) parki krajobrazowe;

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

4) obszary chronionego krajobrazu;

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

5) obszary Natura 2000;

Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

- obszary specjalnej ochrony ptaków;
- specjalne obszary ochrony siedlisk.

Formy ochrony przyrody

6) pomniki przyrody;

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

7) stanowiska dokumentacyjne;

Stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

8) użytki ekologiczne;

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

9) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

- 715 gatunków roślin, 322 gatunków grzybów i porostów oraz 799 gatunków zwierząt

organy i instytucje ochrony środowiska

- 1) wójt, burmistrz lub prezydent miasta;
- 2) starosta;
- 2a) sejmik województwa;
- 2b) marszałek województwa;
- 3) wojewoda;
- 4) minister właściwy do spraw środowiska;
- 5) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska;
- 6) regionalny dyrektor ochrony środowiska.

- Inspekcja Ochrony Środowiska

Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska jest powołana do kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska oraz badania i oceny stanu środowiska na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska

Instytucje ochrony środowiska:

- 1) Państwowa Rada Ochrony Środowiska;
- 2) komisje do spraw ocen oddziaływania na środowisko;
- 3) Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Wybrane instytucje zajmujące się w Polsce ochroną środowiska

Ministerstwo Klimatu i Środowiska	Prowadzi politykę zrównoważonego rozwoju z zachowaniem zasobów przyrodniczych i polskiego krajobrazu. Odpowiada także za racjonalną gospodarkę leśną i łowiecką i efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych (przyrody ożywionej i kopalin).
Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Prowadzi politykę ochrony środowiska w zakresie zarządzania ochroną przyrody, w tym m.in. obszarami Natura 2000. Realizuje m.in. zadania dotyczące zapobieganiu szkodom w środowisku i i naprawy tych szkód. Zarządza informacją o środowisku przyrodniczym.
Inspekcja Ochrony Środowiska	Kontroluje podmioty korzystające ze środowiska. Stoi na straży m.in. przestrzegania przepisów ochrony środowiska, przepisów o gospodarce opakowaniami, o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym.
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Dofinansowuje ochronę środowiska i gospodarki wodnej poprzez udzielanie pożyczek, dotacji i dopłat do projektów realizowanych m.in. przez samorządy, przedsiębiorstwa, podmioty publiczne, organizacje społeczne, a także osoby fizyczne.
Bank Ochrony Środowiska	Oferuje kredyty na inwestycje proekologiczne, np. na termomodernizację, instalacje gazowe w obiektach użyteczności publicznej, zakup sadzonek roślin na biomasę, montaż urządzeń służących ochronie środowiska.

Polityka ekologiczna państwa 2030

- dokument Rady Ministrów z 2019 r.
- celem głównym Polityki Ekologicznej Państwa 2030 jest **rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców**, który odpowiada wprost celowi z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)

ogólne cele polityki ekologicznej

CELE ŚRODOWISKOWE

- Cel szczegółowy I:
Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- Cel szczegółowy II:
Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska;
- Cel szczegółowy III:
Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych;

CELE HORYZONTALNE

- (1) Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa
- (2) Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska

Wybrane cele strategii *Polityki ekologicznej państwa 2030*:

- zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód
 - likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania
 - ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb
 - przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej
 - zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu
 - wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej
 - gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym
 - zarządzanie zasobami geologicznymi przez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa
-
- wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (polegają na określaniu granicznych wielkości emisji dla większych zakładów przemysłowych)
 - przeciwdziałanie zmianom klimatu
 - adaptacja do zmian klimatu oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych
 - edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji
 - usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania